

ทัศนะของนิสิตอาเซียนพุทธต่อสถานภาพของกลุ่มเพศวิถี
ในศาสนา กรณีศึกษาในพื้นที่สถาบันการศึกษาสงฆ์
Views of Buddhist ASEAN Students to Group of
Gender in Religion: A Case Study on Monks' Institution

มัลลิกา ภูมะธน¹, ดิเรก ด้วงลอย², พระปลัดระพิน พุทธิสารโร³

Mallika Phumathon¹, Direk Duangloy²,

Phrapalad Raphin Buddhissaro³

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์¹,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์²,

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Faculty of Management Science, Nakhon Sawan Rajabhat University¹,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus²,

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University³

Corresponding Author, E-mail: raphind@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาทัศนะของนิสิตอาเซียนพุทธต่อสถานภาพของกลุ่มเพศวิถีในศาสนา ใช้วิธีวิทยาการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า นิสิตในประเทศพุทธศาสนาเถรวาทอาเซียนส่วนใหญ่สะท้อนให้คิดย้อนกลับไปหาหลักการตามพระธรรมวินัย อันเป็นหลักปฏิบัติของพุทธศาสนาเถรวาทในกลุ่มอาเซียน ส่วนการยอมรับในเชิงสังคมเป็นเรื่องเชิงปัจเจกเฉพาะของแต่ละประเทศ トラบเท่าที่ยังไม่ได้สร้างความเสียหายหรือผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา แต่ทัศนะของนิสิตพม่าจะสะท้อนวิถีที่เข้มข้นว่า ควรยึดเกณฑ์ตามพระวินัยและให้สึกออกไป โดยถือเกณฑ์เชิงสังคมในประเทศพม่าว่า ควรมีการจัดการอย่างเด็ดขาด ส่วนเวียตนาม ลาว เขมร อาจมีท่าทีอาจมองไปถึงเรื่องสิทธิส่วนบุคคลเป็นเรื่องส่วนตัว แต่เมื่อถามส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยและไม่พึงใจต่อการที่กลุ่มบุคคลเพศวิถี 'กะเทย' ในศาสนาที่อยู่หรือได้รับอนุญาตให้มีในมหาวิทยาลัยสงฆ์

คำสำคัญ: เพศวิถีในศาสนา; มหาวิทยาลัยสงฆ์; สถาบันการศึกษาสงฆ์; นิสิตอาชีวน

Abstract

This article aims to study the views of ASEAN students on the status of sexuality groups in religion. This is based on documentary study, research papers, interviews, and participatory observations. The study indicates that most of the students in ASEAN Theravada Buddhist Countries reflect the idea going back to the discipline which is the frame of being a monk. As for social acceptance, it is an individualistic subject of each country as long as it does not damage or impact on Buddhism. In Myanmar students reflect the intensive way that should be seized and worn away by holding the social norms about absolute criteria, whereas In Vietnam, Laos, and Cambodia may consider the individual rights. When asked about their opinion, most of the students disagree and displease with the group of ‘homosexuality’ in religion or being allowed to stay at monks’ university.

Keywords: Gender in Religion; Monks’ University; Monks’ Institution; ASEAN Students

บทนำ

พระณเระกะเทยเป็นเรื่องที่ถูกยกเป็นประเด็นทางศาสนาและสังคมในหลาย ๆ ครั้งและสิ่งที่เกิดขึ้นได้กลายเป็นปัญหาที่สะท้อนสภาพสังคมหลายครั้งต่างกรรมต่างวาทกัน เมื่อถูกถามว่า มีงานศึกษาเกี่ยวกับศาสนากับเพศในเชิงพื้นที่หรือไม่ ต้องตอบว่า มี และต้องให้ผู้เขียนได้เขียนบทความเกี่ยวกับเพศวิถีในศาสนาอีกครั้ง เพื่อสะท้อนแนวคิดต่อยอดและแสวงหาคำตอบในปรากฏการณ์เชิงสังคมกับ

ศาสนาว่ามีปัญหาอะไร เพื่อหาบทสรุปเป็นทางออกจากปัญหาร่วมกัน ด้วยคำว่า เพศกับศาสนาเป็นเรื่องต้องห้าม ไม่ว่าจะเป็นพุทธ คริสต์ อิสลาม ล้วนใช้ฐานคิดความเป็นเพศเข้ามากำหนดเป็นจริยธรรมหรือเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมภายใน งานวิจัยในสังคมไทยที่พบจะมีการศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ให้ยึดแนวปฏิบัติที่จะรักษาหลักการตามแนวปฏิบัติดั้งเดิมรวมถึงหาแนวปฏิบัติหรือทางออกอื่นที่ชัดเจนกับประเด็นที่มีคนกลุ่มหนึ่งได้

ศึกษาและพยายามเสนอทางออก เพื่อเปิดพื้นที่ให้เกิดการยอมรับต่อกลุ่มเพศกับพื้นที่ทางศาสนา โดยใช้แนวคิดตีความให้คำอธิบายแบบตีโต้หรือสร้างคำอธิบายใหม่ต่อเกณฑ์หลักการดั้งเดิมก็มี แม้จะมีประเด็นข้อโต้แย้งอยู่ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ ยังมีการยอมให้บวชหรือสมยอมให้บวชอยู่ นัยหนึ่งเป็นการยอมรับให้มีและกลายเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น เมื่อมีสมาชิกอื่นมาอยู่ร่วมกับชุมชนเดียวกันมีทั้งเห็นด้วยไม่เห็นด้วยเมื่อไม่เห็นด้วยจะทำอย่างไรหรือจะมีแนวทางอย่างไร ซึ่งยังเป็นความไม่ชัดเจน กรณีแนวปฏิบัติในประเทศไทยยังคงยึดหลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยดั้งเดิม แต่การปฏิบัติก็ยังไม่เคร่งครัดหรือผ่อนตามกระแสสังคม ประหนึ่งยอมรับกลาย ๆ トラบเท่าที่ผู้มาบวชยังไม่เป็นปัญหาในข้อปฏิบัติของพระธรรมวินัย

ดังนั้น การเขียนบทความนี้จึงประสงค์ศึกษาทัศนะจากการพบเห็นนิสิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ร่วมเรียนในสถานะนิสิตของมหาวิทยาลัย โดยศึกษาตามเกณฑ์ของพระธรรมวินัยที่ปรากฏในประเทศของนิสิตเอง รวมทั้งเกณฑ์ทางสังคมต่อการยอมรับและทัศนคติส่วนตัวต่อการพบเห็นที่นำไปสู่การยอมรับหรือโต้แย้งต่อความเป็นเพศหรือเพศสถานะของความเป็นนักบวช/บรรพชิต รวมถึงทัศนคติในเชิงสังคมต่อความเป็นเพศสภาพหรือเพศทางเลือกในพระพุทธศาสนาจากพระภิกษุสามเณรประเทศเถรวาทอาเซียน (กัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม) ว่ามีทัศนคติหรือความคิดเห็นอย่างไร ซึ่งจะได้ทำการศึกษาและอธิบายต่อไป

ภาพ 1 ภาพสะท้อนความเป็นเพศในมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ผ่านการอยู่ร่วม ศึกษา ร่วม และใช้ชีวิตีร่วมกัน (ภาพจากเฟซบุ๊ก: สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562)

เนื้อเรื่อง

งานศึกษาเกี่ยวกับเพศในพุทธศาสนากับเพศวิถี

ในมิติความเป็นเพศรสของกะเทย บัณเฑาะก์ เกย์กับความจริงเกี่ยวกับเพศสถานะ คือ นักบวช-บรรพชิตหรือเพศในอุดมคติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ยังเป็นพื้นที่สงวนไว้ ทั้งในเชิงหลักการและสังคม แต่ก็มีการศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นความเป็นเพศในศาสนา ศาสนากับพื้นที่ของการบวชยังดำรงสถานะเพศ-กะเทย ผสมรวมกับความเป็นเพศนักบวช ที่นัยหนึ่งยังเป็นประเด็นถกเถียงกันอยู่ เมื่อสำรวจจะพบงานด้านเพศวิถีศึกษากับประเด็นร่วมทางศาสนาในหลากหลายประเด็น คือ

1. งานวิจัยที่สะท้อนแนวคิดในเชิงหลักการของความเป็นเพศต่อการบวช หมายถึง การใช้เกณฑ์ในเรื่องพระธรรมวินัยเป็นกรอบปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรือสร้างเกณฑ์ในการปฏิบัติให้ชัดเจน ดังปรากฏในงานวิจัยของพระมหาสักราย กนตสีโล (2551) เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เรื่องบัณเฑาะก์ในกลุ่มพระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน โดยเสนอแนวคิดจากการวิจัยว่า พฤติกรรมข้ามเพศของสามเณร คือ ความเปี่ยงเบนทางเพศ หมายถึง ร่างกายเป็นชายแต่มีจิตใจเป็นหญิง ถือเป็นการบกพร่องทาง

จิตใจ สาเหตุเป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว พ่อทำตัวไม่ดี ทำให้ลูกชายหันไปยึดแบบอย่างจากแม่หรือพ่อแม่เลี้ยงลูกไม่ถูกต้องตามบทบาททางเพศ เช่น สอนให้ลูกชายทำงานบ้านแบบผู้หญิง ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมผิดเพศ คำอธิบายนี้ตกอยู่ในวิธีคิดวิทยาศาสตร์ และทฤษฎีจิตเวชศาสตร์ตะวันตก ซึ่งนิยามว่า พฤติกรรมข้ามเพศเป็นอาการผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่ง ผู้วิจัยได้ นำเอาทฤษฎีนี้มาใช้โดยปราศจากการทบทวนตรวจสอบองค์ความรู้เรื่องเพศภาวะและเพศวิถีอย่างรอบด้าน จนทำให้การอธิบายพฤติกรรมบัณเฑาะก์ของสามเณรไทยผลิตซ้ำมายาคติเกี่ยวกับความเปี่ยงเบนทางเพศที่สังคมตะวันตกสร้างขึ้น

การศึกษาของพระมหาอดุลย์ ยโสธโร (2549) เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบัณเฑาะก์กับการบรรลุนิพพาน ที่อธิบายแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับความการเปี่ยงเบนทางเพศที่เนื่องด้วยอำนาจกุศลกรรมและวิบากกรรมในอดีต ทำให้บุคคลที่เรียกว่า บัณเฑาะก์ ไม่สามารถบวชเรียนเพื่อการบรรลุนิพพานได้ เพราะจัดอยู่ในกลุ่มอภัพบุคคล (มีระดับสติปัญญาเพียงแค่รับรู้และเข้าใจหลักธรรมในขั้นพื้นฐาน) การศึกษาเรื่องนี้มองว่า บัณเฑาะก์ คือ ผู้มีพฤติกรรมและอัตลักษณ์ทางเพศแบบ

โธโมเช็กชวลหรือรักร่วมเพศ ซึ่งเป็น การนำวิธีคิดเรื่องเพศของตะวันตกใน คริสต์ศตวรรษที่ 19 มาอธิบาย ผู้วิจัย เชื่อว่า บัณฑิตที่ที่สามารถบรรลุธรรม ได้ต้องสร้างกรรมดี ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ ตามหลักคำสอนใน พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้วิจัยมิได้ตั้ง คำถามเรื่องบริบททางสังคมและ วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการสร้างนิยาม ความหมายบัณฑิต จึงตีความ บัณฑิตในฐานะพฤติกรรมชายรัก ชายและผู้มีความคลุมเครือในเพศ สตรี

พระมหาสมเจต สมจารี (หลวงกัน) (2559) ในงานวิจัยเรื่อง บัณฑิตกับการบรรลุธรรมขั้นสูงใน พุทธศาสนาเถรวาท ตามหลักการแล้ว บัณฑิตก็จัดเป็นอภิปุคคล ไม่ สามารถบรรลุธรรมได้ในชีวิตนี้ ถึงแม้ จะพยายามฝึกปรือ พัฒนาตนเองตาม หลักไตรสิกขา ทำยที่สุดแล้วก็ไม่ใช่ทาง ที่จะบรรลุได้ เพราะบัณฑิตเป็นผู้ ถือกำเนิดมาเป็นมนุษย์เพราะผลแห่ง อกุศลกรรม ปฏิสนธิที่ปราศจากโอหะ เหตุ คือ ผู้มีวิบากเป็นเครื่องกัน แต่ อย่างไม่รู้ก็ตาม พวกเขาสามารถสั่งสม บุญเพื่อบรรลุธรรมในชาติภพต่อไป ใน ปัจจุบันนี้พระที่เป็นบัณฑิตนั้นมียุ่ มาก ผลกระทบต่อความเสื่อมศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาว

เพศภาวะและเพศวิถีของภิกษุ สามเณรในสังคมไทย เป็นเรื่องที่เป็น ปราภการณ์ร่วมของสังคม แต่ยังไม่มีการศึกษาในภาพกว้างถึงเกณฑ์ในการ วินิจฉัยทางบัญญัติหรือทางสังคม ที่ ควรมีเส้นแบ่งให้ชัดแล้วนำไปสู่การ ปฏิบัติที่ชัดเจน นัยหนึ่งเป็นการ แก้ปัญหา อีกนัยหนึ่งเพื่อเป็นการ หาทางออกที่เหมาะสมกับประเด็น ขัดกันในเรื่องการตีความเกณฑ์การ ปฏิบัติและหลักปฏิบัติในทางสังคม ซึ่งนฤพนธ์ ตัววิเศษ (2559) สะท้อน คิดในมิตินี้ว่า “...เพื่อทำความเข้าใจว่า ชีวิตของภิกษุสามเณรในสังคมไทยมิได้ เป็นเหมือนอุดมคติตามพระวินัย หากแต่ดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทที่ ซับซ้อนระหว่างเรื่องทางโลกและทาง ธรรม นักบวชในพุทธศาสนาในหลาย วัฒนธรรมก็มีเงื่อนไขต่อการแสดงออก ทางเพศที่ต่าง...” ซึ่งสภาพเหล่านี้ยังคง เป็นประเด็นของการศึกษาเพื่อหา คำตอบและอธิบายร่วมกับปราภ การณ์เชิงสังคมร่วมกันอย่างไร

ในเรื่องหลักพระธรรมวินัยกับ แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่า ควรยึดถือ หรือมีแนวปฏิบัติอย่างไร ปราภใน งานของพระระพิน พุทธิสาร (2554) สารนิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่อง บัณฑิตในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ประเด็นปัญหาว่าด้วยการบวชใน สังคมไทย รวมถึงในบทความเรื่องเพ

ชื่อกิจกรรมที่ทางความเชื่อและเพศ: การแสดงอัตลักษณ์ทางเพศของภิกษุสามเณรไท (พระปลัดระพิน พุทธิสาร, 2561) โดยในงานทั้ง 2 ชิ้นสะท้อนแนวคิดว่าจะใช้เกณฑ์อย่างไรในการเปิดพื้นที่ระหว่างสมณเพศกับเพศภาวะ เพื่อให้เกิดแนวทางของการปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งในเชิงหลักการสังคมและหลักสิทธิของความเป็นมนุษย์ และบทความเรื่อง Theravada Buddhism: Gender's Right and Ordination in Thai Society ที่ถูกนำเสนอในงานสัมมนาทางวิชาการในระดับนานาชาติ Theravada Buddhism in Vietnam and Thailand: The Regional Culture Dialogue ที่ Vietnam National University ประเทศเวียดนาม ในบทความกล่าวถึงพัฒนาการของความเป็นเพศทั้งชาย หญิงและเพศทางเลือกต่อสิทธิทางศาสนาในประเทศไทย โดยศึกษาผ่านปรากฏการณ์ทางสังคม ผสมฐานคิดในเรื่องหลักการดั้งเดิมตามพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการอธิบาย ดังนั้น งานการศึกษาความเป็นเพศตามที่ยกมา ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงหลักการดั้งเดิมกับแนวที่ต้องปฏิบัติ รวมทั้งแนวคิดเมื่อต้องลงรายละเอียดระดับกลุ่มสตรีเพศ กะเทย บัณฑิตและระดับบุคคล จะใช้เกณฑ์อย่างไรให้ชัดเจน

คือ จะปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดหรือจะอนุวัตโนโลมดั่งที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันว่า จะเอาแบบไหน อย่างไร เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน ประหนึ่งหลักการดั้งเดิมก็ควรปฏิบัติ ส่วนจะอนุวัตก็ต้องมีคำอธิบายหรือเกณฑ์เพื่อการปฏิบัติ โดยมีสาระของสมณสัญญาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยด้วย ในการแสวงหาทางออกภายใต้การยอมรับความเป็นเพศในพระพุทธศาสนา

2. งานวิจัยหรือบทความที่สะท้อนแนวคิดในเชิงแย้งหรือตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การตั้งเกณฑ์ปฏิบัติที่ชัดเจน ปรากฏในงานของชาญณรงค์ บุญหนุน (2557) เรื่องห้ามกะเทยเป็นพระ ห้ามพระเป็นกะเทย ที่สะท้อนมุมมองว่า

“...บัณฑิตที่ตั้งใจบวชเพื่อความหลุดพ้นมีอยู่ หากสามารถเลิกพฤติกรรมได้ ก็สามารถบวชได้ เพราะความเป็นบัณฑิตก็มีใช้เรื่องที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ จะเห็นได้ว่า คนที่เป็นไม่ เป็นบัณฑิตก็สามารถเปลี่ยนเป็นบัณฑิตได้และคนที่ เป็นบัณฑิตก็สามารถเปลี่ยนเป็นชายได้เช่นกัน...บัณฑิตก็มีปัญญาสามารถศึกษาพระธรรมจนหลุดพ้นได้และเป็นการเผยแผ่พระศาสนาได้ เรื่องนี้คนละประเด็นกับเรื่องบัณฑิตทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระศาสนา

หากบัณฑิตจะก่อกำเนิดพฤติกรรม บัณฑิตจะได้ ก็เท่ากับว่า กลายเป็น ชายและสามารถสืบพระศาสนาได้ แต่ หากเลิกพฤติกรรมทั้งกายและใจไม่ได้ ความเสื่อมเสียก็ย่อมเกิดแก่พระ ศาสนารวมทั้งตัวบัณฑิตเอง คือ บัณฑิตที่ยังติดอยู่ในโลกีย์วิสัยไม่ อาจพัฒนาตนไปสู่ความหลุดพ้นได้ เรา ต้องไม่นำบัณฑิตที่เลิกพฤติกรรมได้ กับที่เลิกพฤติกรรมไม่ได้ไปปะปนกัน ...”

หรือในงานของนฤพนธ์ ดั่ง วิเศษ (2559) ในเรื่องเพศและความ เป็นชายในพุทธศาสนากับการควบคุม ภิภุสามเณรและบัณฑิต ที่ พยายามเสนอให้มีการ “ศึกษาและทำ ความเข้าใจวิธีคิดเรื่องเพศและความ เป็นชายที่ต่างกันไปในกายต่าง ๆ ของ พุทธศาสนา ซึ่งมีผลต่อการควบคุม พฤติกรรมทางเพศและเรือนร่างความ เป็นชายของภิภุสามเณรและ บัณฑิต โดยจะนำกระบวนการทัศน์เชิง วิพากษ์แบบฟูโกต์มาวิเคราะห์ให้เห็น ถึงตรรกะและฐานความคิดเรื่องเพศที่ สถาบันสงฆ์และราชการไทยนำไปจัด ระเบียบและควบคุมเพศ กามารมณ์ และความเป็นชายของนักบวชในพุทธ ศาสนา ซึ่งทำให้เกิดผลผลิตข้ามายาคติ และอคติต่อพฤติกรรมชายรักชายและ สภาวะข้ามเพศ...”

ในงานการศึกษาของกัณฑ์เทศ เทศแก้ว (2543) เรื่องพุทธธรรมกับ พฤติกรรมรักเพศเดียวกัน ศึกษากรณี ทศนคติของนักศึกษาชายมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานคร อธิบายว่า นักศึกษาชายเชื่อว่า สาเหตุของ พฤติกรรมรักเพศเดียวกันเกิดจาก อภุศลกรรมที่เกิดจากการปฏิบัติผิดใน กามส่งผลให้ต้องเกิดมาเป็นกะเทย รวมทั้งใช้กระบวนการทัศน์เรื่องเพศตาม ทฤษฎีจิตวิเคราะห์แบบตะวันตกมา เป็นแนวทางวิเคราะห์ด้วย

ในงานของ Jackson, P. A. (1993) เรื่อง Male Homosexuality and Transgenderism in Buddhist Tradition หรืองานของ Chennery, C. (2015) เรื่อง Destroying the Binary: Transgenderism in Buddhism งาน ศึกษา ของ ชาว ต่างประเทศที่สะท้อนแนวคิดต่อ ประเด็นสิทธิทางเพศหรือพื้นที่ทางเพศ ในศาสนา รวมไปถึงพระพุทธรูปศาสนา พุทธถึงกลุ่มเพศวิถีที่ปรากฏในคัมภีร์ เท่ากับยืนยันได้ว่า มีบุคคลประเภทนี้ มาแต่อดีต ส่วนสถานะกับพื้นที่ทาง เพศเป็นเรื่องต้องห้ามตามประเด็นทาง สังคมในช่วงเวลานั้นด้วยเช่นกัน

3. งานวิจัยเชิงสำรวจสะท้อน สภาพปัญหาหรือแนวคิดที่จะเกิดขึ้นจะมีแนวคิดอย่างไร โดยปรากฏในงาน ข อ ง Phra Raphin Buddhiso

(2018) เรื่อง Theravada Buddhism: Gender's Right and Ordination in Thai Society ใน งาน สัมมนา เรื่อง Theravada Buddhism in Vietnam and Thailand: The Regional Culture Dialogue เป็น การศึกษาสำรวจสภาพข้อเท็จจริงทั่วไปต่อสตรีเพศ กะเทย บัณฑิตเอก กับพื้นที่ทางศาสนา ประหนึ่งย้อนแย้ง เพื่อหาคำตอบและทางออกที่เกิดขึ้นว่า จะมีแนวทางหรือมาตรการอย่างไร รวมทั้งในงานของพระระพิน พุทธิสาร (2552) เรื่อง *บัณฑิตเอก กะเทย เกย์: ประเด็นปัญหาว่าด้วยการบวชในสังคมไทย* ที่ถูกนำเสนอในเวทีเสวนา ประเด็นเรื่อง *เพศวิถีศึกษาในสังคมไทย: วิพากษ์องค์ความรู้และธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องเพศวิถีศึกษาในสังคมไทย* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นการนำเสนอแนวคิดเพื่อหาแนวปฏิบัติจากพระธรรมวินัย ภายใต้แนวคิดย้อนกลับไปหาหลักการดั้งเดิม หรือจะหาวิธีการที่เป็นทางออกในเชิงเกณฑ์ทางสังคมภายใต้การยอมรับร่วมกันว่า จะเอาอย่างไรหรือไปในทิศทางใด ไม่ใช่อย่างหลักว่า บวชไม่ได้ แต่อีกนัยหนึ่งก็ยอมรับให้บวช ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นประหนึ่งยอมรับอย่างที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้

4. *ความเป็นเพศกับพื้นที่ทางศาสนา* ในงานของอาทิตย์ พงษ์

พานิช (2556) เรื่อง *เรื่องไม่ได้ขอให้มารัก: กะเทยกับความเชื่อทางพุทธเถรวาทในภาพยนตร์ไทย* โดยในบทความนี้ วิเคราะห์และวิพากษ์ภาพแทนของเพศสถานะ และเพศวิถีทางเลือก โดยเฉพาะอัตลักษณ์ความเป็นกะเทยอันเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อและการตีความของศาสนาพุทธเถรวาทในสังคมไทย *เรื่องไม่ได้ขอให้มารัก* (2555) ผลงานการกำกับภาพยนตร์โดยธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ ที่มุ่งเสนอชีวิตตัวละครเพศทางเลือกจะเป็นกรณีศึกษาของบทความนี้ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับภาพยนตร์ไทยที่มุ่งหรือมีประเด็นทางเพศทางเลือกเรื่องอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น

ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม โดยเฉพาะการผิดศีลข้อ 3 ที่เกี่ยวข้องกับ การผิดลูกผิดเมียผู้อื่น มักถูกอ้างถึงบ่อยครั้งเพื่ออธิบายสาเหตุของการ กลายมาเป็นเพศทางเลือกในสังคมไทย แม้ว่า *เรื่องไม่ได้ขอให้มารัก* จะนำความเป็นกะเทยกับความเป็นพุทธมาปะทะกัน อย่างชัดเจน แต่ภาพยนตร์กลับเพิกเฉยต่อความเชื่อนี้ ภาพแทนของตัวละครกะเทยจึงดูเหมือนได้รับการปลดแอกจากการตอกย้ำตราบาปตามความเชื่อทางศาสนา อย่างไรก็ดี ภาพยนตร์บรรจุความย้อนแย้งอย่าง น่าสนใจด้วยการสร้างซ้ำภาพมายาคติในด้านลบ ทำให้ภาพแทนของกะเทย

ในทางหนึ่งยังผูกติดอยู่กับความน่าอัศจรรย์ แต่ในอีกทางหนึ่ง ภาพเข้าแบบด้านลบอาจเป็นการใช้ลักษณะวิลักษณ์เพื่อตั้งคำถามกับมาตรฐานอันเป็นที่ปรารถนาและพึงพอใจของระบบสังคมนิยมรักต่างเพศ อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี ในตอนท้ายของเรื่องตัวละครกะเทยยังคงถูกแบ่งแยกจากสถาบันครอบครัวไทย และต้องพลีชีพเพื่อยังประโยชน์ให้แก่สังคมและสถาบันรักต่างเพศ อันส่งผลให้คนในสังคมกระแสหลักทน/ยอมรับความเป็นเพศทางเลือกได้ นอกจากนี้ ภาพยนตร์ยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาผ่านการตีความอันคลุมเครือจากหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจของตัวละครเพศทางเลือกที่ไม้อาจเป็นหนทางแห่งการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

ในงานของพระชาย วรรณโม (2555) ในหนังสือเรื่อง *แกะ*เปลือก*เพศ*พุทธ* รวมบทความว่าด้วยศาสนากับเพศและความเป็นเพศอื่น ๆ ที่สะท้อนแนวคิดในเรื่องสิทธิทางเพศกับการบวช ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศกับพื้นที่ของความ เป็นเพศและสิทธิในการเข้าถึงการบวช หมายถึง ท่านเป็นอีกรูปหนึ่ง ที่เรียกร้องให้มีการบวชได้โดยใช้ตัวท่านเองเป็นฐานในการเรียกร้อง

ในงานคว่ำของสมคิด แสงจันทร์ (2560) เรื่อง *เพศวิน (ที่รอการ) ศึกษาในพุทธศาสนา: ปรากฏความคิดเรื่องเพศวินในพุทธศาสนากับตัวอย่างพระอรหันต์เพศวิน* ที่ให้ผลการศึกษาถึงเพศภาวะ เพศสภาพและสิทธิทางเพศในพระพุทธศาสนา ประหนึ่งทวงถามและย้อนหาหลักการอันเป็นแนวคิดว่าจะมีผลหรือทางออกอย่างไรในอนาคต ดังทัศนะของผลการศึกษาที่ว่า “...เพศวินในสังคมพุทธกาลนั้นไม่ได้มีแค่ชายหญิงเท่านั้น แต่มีเพศวินที่หลากหลาย นั่นเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าเองก็คาดไม่ถึง แต่ด้วยสภาพสังคมที่กำหนดให้มีเพียงเพศชายและเพศหญิงได้กดทับความหลากหลายทางเพศวินเหล่านั้นไว้ สิ่งที่พระพุทธเจ้าตีความ ก็คือ ไม่ว่าเพศวินเหล่านั้นจะหลากหลายเพียงใดทุกอย่างล้วนเป็นเมณฺฑนธรรมทั้งสิ้น ในความหมายหนึ่ง คือ พระพุทธเจ้าตีความหมายของเมณฺฑนธรรมให้กว้างกว่าเพียงความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายกับหญิง ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างอวัยวะเพศและความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างคนเป็นกับคนตาย แม้จะไม่มี การบัญญัติคำขึ้นเรียกความสัมพันธ์แต่ละแบบขึ้นมา ดังเช่นปัจจุบันก็ตาม...”

5. ความเป็นเพศในพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อ

พยายามสำรวจเกี่ยวกับความเป็นเพศในศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านลาว กัมพูชา พม่าและเวียดนาม ในงานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นเพศมีการพูดถึงประเด็นนี้อยู่บ้าง แต่ยังเป็นกลุ่มเล็ก โดยเฉพาะเพศหญิงกับการบวชปรากฏอยู่ในงานของเวียดนาม พม่า และกัมพูชา แต่กรณีของกลุ่มเพศชายกะเทยหรือบั้นเตาเก้ ยังไม่มีการพูดถึง ดังปรากฏใน Earth, B. (2007: 65-74) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาในเรื่อง *Diverse Genders and Sexualities in Cambodia* ที่พูดถึงประเด็นเพศ แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวคิดที่เสนอให้สังคมเปิดกว้างในเรื่องเพศมากยิ่งขึ้น แต่พื้นที่สำหรับศาสนายังไม่มีการศึกษาหรือคำตอบ ในบทความของ Myint and Htwe (2017) เรื่อง *Prejudice and Progress: A Anapshot of LGBT Rights in Myanmar* ที่สะท้อนผลการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นเพศในบริบทของสังคมพม่า ในงานของ Burnet Institute and UNFPA (2008) เรื่อง *Young Women's Sexual Behavior Study Vientiane Capital, Lao PDR* ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นเพศในประเทศลาวหรือในงานเขียนของ Marr, R. (2015) เรื่อง *Vietnam Removes Same-Sex Marriage Ban* ที่สะท้อนความ

เป็นจริงเกี่ยวกับความเป็นเพศในประเทศเวียดนาม ทั้งหมดเป็นการศึกษาในบริบทของประเทศต้นทางที่นิสิตเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ยังไม่มีการเปิดพื้นที่มากนัก ในกรณีพื้นที่ของกลุ่มเพศทางเลือกกับพื้นที่ทางศาสนา แต่อาจมีงานที่ปรากฏในภาษาของเจ้าของ (เวียดนาม พม่า) ซึ่งข้อจำกัดของผู้เขียนในเรื่องการเข้าไปสืบค้นด้วยภาษานั้นอาจมีอยู่ แต่ยังสำรวจไม่พบ แต่ถ้าจากการสัมภาษณ์สอบถามนิสิตที่เป็นประเทศเถรวาท นับถือพระพุทธศาสนาทุกท่านจะให้แนวคิดไว้คล้าย ๆ กัน คือ ยังไม่ปรากฏ หรือมีก็อาจเป็นกรณีเล็กน้อยที่ไม่ได้ปรากฏจนกลายเป็นประเด็นทางสังคม

ในการสำรวจทำให้เห็นภาพความขัดกันของประชาคมชาวพุทธต่อประเด็นแนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนาในการแสดงออกปฏิบัติต่อเป็นความเป็นเพศที่ยังคงอยู่และปรากฏอยู่เป็นปกติในปัจจุบัน เป็นความคุ้นชินที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง

เกณฑ์ตามพระธรรมวินัยจากพระไตรปิฎกของสงฆ์ในอาเซียน

ย้อนกลับไปที่การใช้เกณฑ์หรือหลักการในการวินิจฉัยต่อความเป็นพุทธศาสนาในแบบพม่า เมื่อสำรวจเกี่ยวจากพระไตรปิฎกเถรวาททุกฉบับมีแนวคิดที่เนื่องด้วยพระพุทธ

ศาสนาคล้ายกันทั้งฉบับภาษาไทย ภาษาเขมร ภาษาพม่า ภาษาเวียดนาม และภาษาลาว ซึ่งเป็นเถรวาทที่มีรากฐานมาจากภาษาบาลี แต่จะต่างกันในเรื่องการตีความและการใช้ในพื้นที่จริง ๆ เท่านั้น สำหรับประเทศไทยประเด็นนี้ก็ยังคงถกเถียงพูดคุยกันไม่จบว่า จะมีแนวปฏิบัติอย่างไร ในเมื่อเกณฑ์ต่อความเป็นเพศยังเป็นพื้นที่สับสนและยังไม่มีทางออกด้วยเช่นกัน เมื่อสอบถามพระภิกษุสามเณรจากประเทศเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ที่ความคิดเห็นในเรื่องความไม่เหมาะสมและสะท้อนคิดต่อไปว่า ทั้งกัมพูชา ลาว เวียดนามและพม่า ล้วนมีมาตรการในการดูแลพื้นที่ทางศาสนาสำหรับความเป็นเพศทางเลือกในพระพุทธศาสนาโดยตรง หมายถึง หลักการไม่อนุญาตและกระบวนการทางสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของการห้ามและยังเป็นพื้นที่สับสนไว้อยู่เช่นกัน

สะท้อนแนวคิดผ่านความคิดเห็นจากสิ่งที่เห็น

ประเด็นที่อยากสำรวจเป็นประเด็นอ่อนไหวในทุกประเทศ โดยเฉพาะศาสนากับความเป็นเพศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา กรณีในประเทศไทยก็ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงกันอยู่ในวงกว้างว่า บวชได้หรือบวชไม่ได้ แม้จะมีการยอมรับในเรื่องภาพลักษณ์ เป็น

การสมยอมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อการเป็นและพื้นที่ในศาสนา トラบเท่าที่ยังไม่ละเมิดสิกขาหรือกระทำผิดรุนแรงทางกฎหมายต่อความเป็นเพศในแบบที่เป็นหรือเรื่องที่ไม่ขัดแย้งกับพระธรรมวินัยแล้ว สิ่งเหล่านั้นยังคงเป็นสิ่งที่สามารถกระทำหรือปฏิบัติได้แล้ว ก็ย่อมจะสมยอมแบบกลาย ๆ ประเด็นถกเถียงกันเรื้อรังได้หรือไม่ได้ แม้มีบทสรุปในเชิงหลักการ แต่สังคมก็เป็นประหนึ่งเหมือนสมยอมและยอมรับกระมัง แต่ในภาพรวมประเทศไทยได้ผ่านจุดนั้นมาพอสมควร ด้วยเหตุผลว่าหลักการถูกตีความว่า บวชไม่ได้ ผู้หญิงบวช กะเทยบวช ก็ยังห้ามขอตกนอยู่ แต่กรณีผู้หญิงบวชก็เติบโตด้วยวัตรปฏิบัติ ดังกรณีภิกษุณีเจริญเติบโตและปัจจุบันได้มีพื้นที่ทั้งในเชิงสังคมและการสื่อสารสาธารณะ ในส่วนของกะเทยบวชก็เริ่มมีพื้นที่ดังกรณีหลวงพี่แจ๊ส สรวีย์ นันตี (ไทยรัฐออนไลน์, 2556) หรือหลวงพี่ชาย วรธมโม ที่แสดงตัวต่อสาธารณะว่า เป็นกะเทยและบวชอยู่ นับหนึ่งเป็นการยืนยันอัตลักษณ์ความเป็นเพศ อีกนัยหนึ่งเป็นการยืนยันเชิงสิทธิ ซึ่งคงต้องติดตามและศึกษาในภาพกว้างต่อความเป็นเพศกันต่อไป แต่ที่ต้องการนำมาเขียนเป็นประเด็นศึกษา คือ ในปัจจุบันในมหาวิทยาลัยสงฆ์มีบุคคลที่เรียกว่า กะเทยบวชอยู่และแสดงออกทาง

สาธารณะทั้งในเชิงภาพลักษณ์ พฤติกรรมและการสื่อสารสาธารณะ ดังปรากฏในงานศึกษาเรื่อง *ขัณเฑาะว์ กะเทย เกย์: ประเด็นปัญหาว่าด้วยการ บวชในสังคมไทย* ของพระระพิน พุทธิสาร (2552) ที่สะท้อนแนวคิดในเรื่อง เพศบรรพชิตที่ต้องมีสมณสัญญา กับ เพศทางเลือก ที่ต้องข้ามเว้นในพื้นที่ ทางศาสนา แต่เมื่อจำเพาะลงไปทีกลุ่ม ในมหาวิทยาลัย ผู้เขียนไม่ได้ประสงค์ จะยอมตามเห็นด้วยหรือสนับสนุน หรือย้อนแย้งแบบไม่แสวงหาเหตุผล จนกระทั่งลดความเป็นมนุษย์กับพื้นที่ ทางศาสนา แต่ผู้เขียนประสงค์ถามผู้ที่ เหมือนในเชิงวัฒนธรรมศาสนาว่า จะมี ทัศนะอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และทวนสอบร่วมกับบริบททางสังคม และหลักการของประเทศนั้น ๆ เพราะในอนาคตเมื่อพื้นที่ทางสังคม เปิดมากขึ้น กระแสวัฒนธรรมเชิง ศาสนาและสังคมไหลบ่าไปมาหาสู่กัน มากขึ้น ประเด็นเหล่านี้จะเป็นประเด็น สาธารณะที่ถูกยกขึ้นมาในศาสนาของ แต่ละพื้นที่ จึงได้สำรวจดูว่า หลักเดิม (เกณฑ์ทางวินัย) ของแต่ละพื้นที่ว่า อย่างไรและเกณฑ์ทางสังคมที่เมื่อถึง ที่สุดจะต้องเปลี่ยนไปอย่างไร เพื่อเป็น การทวนสอบว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ควร มีทัศนคติอย่างไรต่อความเป็นเพศ ทางเลือกกับความหลากหลายทางเพศ เพราะหลายครั้งเมื่อเกิดปัญหาข้อ

โต้แย้งทำให้เกิดคำถามว่า ทำไม มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงกลายเป็นสถานที่ ผลิคนข้ามเพศหรือทางเลือกสำหรับ เพศวิถี นัยหนึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ ทางการศึกษาสำหรับทุกคนกลุ่มโดยไม่ เลือกปฏิบัติ แต่อีกนัยหนึ่งเสมือนเปิด โอกาสให้กลุ่มเพศทางเลือกเข้ามาแฝง อยู่ในพื้นที่ทางศาสนาและกระทำผิด พระธรรมวินัยในประเด็นทางเพศใน หลายครั้งดังปรากฏในช่วงปีที่ผ่านมา

ทัศนะของความเป็นเพศใน ศาสนาของนิสิตอาเซียน

ถามว่า ทำไมต้องถามนิสิตกับ สิ่งที่พบเห็น เหตุผลเพราะ (1) ต้องการ สำรวจหลักวินัยที่ว่าด้วยเรื่องความเป็น เพศที่ปรากฏในคัมภีร์และหลักคำสอน ว่า มีสภาพการรับรู้อย่างไร (2) มี สภาพบังคับใช้อย่างไร (3) ทัศนคติใน เชิงสังคมและเชิงปัจเจก (4) เมื่อพบ เห็นภาพลักษณ์ต่อความเป็นเพศใน แบบประเทศไทยเป็นอย่างไร โดย ทั้งหมดเป็นประเด็นสำรวจด้วยเหตุผล ว่า ทุกประเทศใช้พระไตรปิฎกบาลี อัน เนื่องด้วยความเป็นเถรวาทที่แบบแผน จากพระไตรปิฎกเล่มเดียวกัน จะมี เพียงเวียดนามที่นับถือพระพุทธศาสนา เถรวาท แต่ในเวียดนามก็มีการแปล คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีเป็น ภาษาเวียดนามและใช้เป็นส่วนหนึ่ง ของการเรียนรู้พระพุทธศาสนาใน ประเทศเวียดนามด้วย ค่านิยมและ

ทัศนคติเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจึงไม่แตกต่างกันนัก เมื่อสอบถามนิสัย อาเซียน ซึ่งได้สะท้อนมา คือ

“...ในประเทศพม่า จะไม่มีคนที่เป้นเพศทางเลือกหรือกะเทยบวชหรือเข้ามาบวช เพราะคนเป็นกะเทยก็รู้อยู่แล้วว่า เป็นคนที่เป้นเจ้าอาวาสไม่รับเข้ามาบวช หรือถ้ามารู้ในภายหลังก็ให้สึกไป หรือไล่ออกจากชุมชนไปทันที...” (Interviewee A, 2019)

“...ในประเทศกัมพูชายังไม่พบการเป็นเพศบัณเฑาะก์มาบวช เมื่อเทียบกับที่พบเห็น ซึ่งในหลักการก็ไม่เป็นที่ยอมรับหรือการมีอยู่ในมหาวินัย แต่ในความเป็นปัจเจกอาจมีหรือแอบมีได้ แต่เป็นสิ่งที่ไม่ควรตามพระธรรมวินัย...” (Interviewee B, 2019)

“ในวินัยมีกฎห้ามบวชและสภาพสังคมก็ไม่เอื้อหรือไม่สนับสนุนให้เกิดการบวช โดยมีการกำหนดให้ผู้ที่จะบวชต้องมาใช้ชีวิตในฐานะนักบวช เมื่อครบ 1 ปีถึงจะอนุญาตให้บวช โดยส่วนตัวไม่ชอบและไม่สนับสนุนให้มีกลุ่ม บุคคล เหล่านี้ มาบวชในพระพุทธศาสนา...” (Interviewee B, 2019)

“...โดยส่วนตัวไม่ชอบและเห็นสมควรว่าไม่มี เพราะในพระธรรมวินัยกำหนดไว้ชัดเจน...ว่า ผู้จะบวชต้องเป็นชายตามกรอบของวินัยตอนก่อนที่จะนำเข้ามาบวชด้วยการ

สอบถามอันตรายิกธรรม...ส่วนในกลุ่มชาติพันธุ์เขมรพุทธเถรวาทไม่ปรากฏมีกลุ่มกะเทยเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา หนึ่งรู้กันอยู่แล้วว่า บวชไม่ได้...” (Interviewee E, 2019)

“...ในวินัยมหาวรรคบอกไว้ชัดเจนว่า ห้ามบวช แม้บวชต้องให้สักรวมไปถึงในการสอบถามอันตรายิกธรรม ก็มีการถามชัดเจนของอุปัชฌาย์ และคู่สวดว่า ปุริโสสี หรือการถามหาความเป็นบุรุษ หลักฐานเหล่านี้ยืนยันถึงการห้ามบวชในพระพุทธศาสนา... แม้บวชและรู้ในภายหลังก็ให้สึก ซึ่งในประเทศพม่าจึงไม่มีคนบวชและแม้รู้ภายหลังก็จะมีการขับไล่ออกจากวัดหรือชุมชนที่อยู่อาศัย” (Interviewee A, 2019)

“...ขึ้นอยู่กับที่วัดจะเป็นผู้ดูแลควบคุม ในส่วนที่คนส่วนตัวเป็นเรื่องความไม่เหมาะสม แต่ถ้าสมณสาธูปเหมาะสมแก่การปฏิบัติก็เป็นสิ่งที่อนุโลมกันได้ กรณีในประเทศลาวได้ยึดเกณฑ์ตามพระธรรมวินัย จะใช้เกณฑ์ตามพระธรรมวินัย คือ ให้ออกไปจากคณะสงฆ์ ในส่วนของการดูแลจะใช้เกณฑ์และกฎเป็นเครื่องป้องกันหมู่คณะให้เกิดขึ้นและบังคับให้ใช้ได้จริง ใน ส่วน ของ พื้นที่ ของ มหาวิทยาลัยจะเป็นเครื่องของสมณสาธูปที่จะต้องรักษาและป้องกัน และการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะจะเป็น

เงื่อนไขต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
และจะเป็นปัญหาต่อภาพลักษณ์และ

มหาวิทยาลัยได้...” (Interviewee D,
2019)

ภาพ 2 ผู้เขียนสัมภาษณ์นินิตเวียดนาม ลาว กัมพูชาและพม่าในประเด็นความหลากหลายทางเพศ
ต่อการบวช รวมทั้งวิถีสังคมของแต่ละประเทศในอาเซียน
(เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ และ 1 มีนาคม 2562)

ประเด็นทั้งหมดเป็นการ
สอบถามเชิงหลักการและทัศนะ
ความเห็น วิธีการตอบคำถามและให้
ข้อมูลของนินิตส่วนใหญ่จะเป็นแบบ
(1) *หลักการ*: ให้แนวคิดบนพื้นฐาน
ของหลักการในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งลาว กัมพูชา พม่าและ
เวียดนามในส่วนที่นับถือเถรวาท จะมี
กรอบคิดตามวินัยบัญญัติ ซึ่งไม่
แตกต่างกัน มีฐานมาจากคัมภีร์พระ
ไตรปิฎกฉบับบาลี ในคัมภีร์มหาวิงค์
แม้จะถูกแปลถ่ายทอดเป็นภาษาของ
ประเทศนั้น ๆ แนวคิดที่ปรากฏจึงอยู่
แหล่งเดียวกัน (2) *หลักปฏิบัติ*: การ
ตอบให้ข้อมูลบนฐานของจารีต
ประเพณีที่สังคมกำหนด อาทิ ในพม่ามี
ความคิดเห็นที่รุนแรงและมีปฏิกิริยา
เมื่อสอบถามนินิตหรือสัมภาษณ์จะ
ยืนยันว่า ประเทศพม่าไม่มี และถ้าเจ้า

อาวาสรู้ก็ให้สึกหรือขับไล่ออกจาก
ชุมชนนักบวชทันที (3) *ทัศนะ*: การ
สัมภาษณ์ทัศนะเมื่อพบเห็นในประเทศ
ไทยหรือกรณีเมื่อต้องมาอยู่ในชุมชน
มหาวิทยาลัยตามที่ปรากฏในเชิงแฟมมี
ทัศนะอย่างไร การตอบคำถามใน
ประเด็นนี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (ก)
ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมและทำที่ที่
บุคคลข้ามเพศหรือสะท้อนความเป็น
เพศกับการเป็นนักบวชในพระพุทธ
ศาสนา (ข) อีกส่วนหนึ่งก็มองว่า เฉย ๆ
แต่ก็ควรให้มหาวิทยาลัยหรือคณะสงฆ์
ไทยมีการควบคุมหรือกวดขันมากกว่า
นี้ เป็นต้น

เมื่อถามเกี่ยวกับนินิตเวียด
นามต่อประเด็นเชิงสังคม ท่านจะ
สะท้อนความคิดในเรื่องความเป็น
ส่วนตัวและสังคมก็ไม่ได้ปิดกั้นเสีย
ทีเดียว ประหนึ่งยอมรับในเชิงปัจเจก

แต่ก็ไม่บังคับหรือกระทำให้เป็น
สาธารณะ เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะ
พบว่า (1) หลักพระธรรมวินัยเป็นสิ่งที่
ต้องรักษาต่อไป ด้วยเหตุผลในเรื่อง
ของความเป็นหลักการดั้งเดิม (2) การ
ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือแนวคิดในเชิง
สังคมก็ยังคงต้องเป็นสิ่งที่หาคำตอบหรือ
สร้างเกณฑ์การวินิจฉัยเพื่อการปฏิบัติ
เป็นทางเลือก การอนุญาตบวช/ให้มี
เท่ากับเป็นการยอมรับอย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ (3) การแสวงหาวิธีการหรือ
ทางออกในเชิงอนุวัต เพราะนัยหนึ่ง
เป็นรูปแบบเชิงสังคมที่ต้องมีคำอธิบาย
การยอมรับให้เข้ารับการศึกษามหา
วิทยาลัยสงฆ์เท่ากับเป็นการเปิด
พื้นที่และยอมรับอยู่ด้วยเช่นกัน

เมื่อถามถึงประเด็นพระธรรม
วินัย นิสิตที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท
จะให้หลักการที่ใกล้เคียงกัน คือ
ในวินัยมหาวรรคในเรื่องเพศบัณฑิต
กะเทยหรือเกย์ที่ถูกตีความว่า เป็น
บุคคลที่ต้องคัดกรองก่อนเข้ามาบวชใน
พระพุทธศาสนาด้วย แต่เมื่อสอบถาม
เกี่ยวกับพระเถระกะเทยในประเทศ
ตนเอง นิสิตที่อยู่ในกัมพูชา เวียดนาม
จะให้ทัศนะแบบว่า น่าจะมี แต่เป็น
การสะท้อนแนวคิดเชิงบุคคลและมอง
ว่า เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเชิงปัจเจก แต่
กรณีในเชิงสังคมหรือการแสดงออกต่อ
สาธารณะเป็นสิ่งไม่พึงมีหรือไม่ควรให้
ปรากฏในสังคม เมื่อสอบถามนิสิตส่วน

ใหญ่จะมีทัศนะคติหลากหลาย กรณี
นิสิตพม่าจะไม่เห็นด้วย และเมื่อพบ
เห็นนิสิตที่เป็นเพศวิถี-พระกะเทย ซึ่งมี
เกณฑ์เรื่องห้ามวินัยไวชัดเจน การ
วางตัวต่อสังคม มองเห็นครั้งแรกจะ
รู้สึกตกกว่ามีได้อย่างไร นิสิตที่
นอกเหนือจากพม่า อาทิ นิสิตกัมพูชา
หรือเวียดนามจะสะท้อนความคิด
ออกมาว่า เป็นเรื่องส่วนตัว แต่ใน
กัมพูชาและเวียดนามยังไม่ปรากฏ
ชัดเจน แต่ก็ต้องระมัดระวังภาพความ
เป็นพระนิสิตไปในคราวเดียวกันด้วย
ทั้งหมดเป็นเพียงมุมมองต่อภาพลักษณ์
ความเป็นเพศภายในขอบพื้นที่ของ
มหาวิทยาลัยสงฆ์ว่าพบเห็นแล้วคิด
อย่างไร

สรุป

การสำรวจนี้ไม่มีบทสรุป
โดยตรง เป็นเพียงความต้องการ
สะท้อนปรากฏการณ์ที่ปรากฏด้วยตา
เนื้อแล้วสะท้อนแนวคิดเป็นผลหรือ
แนวทางในการบริหารจัดการว่า จะมี
แนวทางอย่างไร รวมถึงการยืนยัน
แนวคิดในเรื่องหลักการและการคงอยู่
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาและ
สืบศาสนาโดยตรง การสะท้อนแนวคิด
เชิงหลักการที่ต้องรักษาแนวคิดความ
เป็นปัจเจก สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ถูกทวนย้อนมาร่วมกัน
ด้วย ประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับความ

เป็นเพศในศาสนายังเป็นมิติที่ยังไม่มี
คำอธิบายในเชิงสังคมร่วมสมัยเสีย
ทีเดียว การศึกษาจึงเป็นการสะท้อน
คิดจากสิ่งที่เห็นของนิสิตแล้วคิด
อย่างไร ซึ่งนิสิตส่วนใหญ่สะท้อน
แนวคิดในการให้กลับไปหาหลักการ
ดั้งเดิม เพื่อสืบสานคำสอนและการ
รักษาคำสอน แต่อีกนัยหนึ่งก็เปิดพื้นที่

เชิงปัจเจก ประหนึ่งยอมรับแต่ควรเป็น
สัดส่วนและมีความชัดเจนต่อพื้นที่ใน
การแสดงออก ทั้งหมดเป็นเพียงทัศนะ
ที่ผสมรวมกับหลักการและความเห็นที่
ปรากฏเป็นทัศนะของนิสิตอาเซียนที่
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ปรากฏใน
บทความนี้

บรรณานุกรม

- กัณฑ์เทศ เทศแก้ว. (2543). *พุทธธรรมกับพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน ศึกษากรณี
ทัศนคติของ นักศึกษาชายมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร*.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2557). ห้ามกะเทยเป็นพระ ห้ามพระเป็นกะเทย. *วารสารพุทธ
ศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 21 (2), 5-10.
- ไทยรัฐออนไลน์. (12 พฤษภาคม 2556). เบื้องลึกบวชไม่สึก แจ๊ส มิสทิฟฟานี่. สืบค้น
เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/content/344402>
- นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2559). เพศและความเป็นชายในพุทธศาสนากับการควบคุมภิกษุ
สามเณรและบัณเฑาะก์. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 12 (1),
3-25.
- พระชาย วรธมโม. (2555). *แกะ*เปลือก*เพศ*พุทธ: รวมบทความปี 2543-2551*.
กรุงเทพมหานคร: สะพาน.
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2561). เพชฌัญญูพื้นที่ทางความเชื่อและเพศ: การแสดงอัต
ลักษณ์ทางเพศของภิกษุ – FACEBOOK as Belief and Gender Sphere:
Transgender Identity of Thai Buddhist Clergymen. *ก ว ร ป ระ ชุม
วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 ระดับนานาชาติครั้งที่ 3 The 5th National and
the 3rd International Conferences 2018 “จิตอาสากับการพัฒนาสังคม
ที่ ยั ง ยื น - Volunteer Spirit with Sustainable Social
Development*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น. วันที่ 28 มีนาคม.

- พระมหาสมเจต สมจารี (หลวงกัน). (2559). บัณฑิตเพื่อกับการบรรลุธรรมขั้นสูงในพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*. 4 (2), 151-165.
- พระมหาสกลชัย กนต์สีโล (2551). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องบัณฑิตเพื่อกับการบรรลุธรรมในสังคมไทยในปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาอดุลย์ ยโสธโร (บุตรตะเคียน). (2549). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบัณฑิตเพื่อกับการบรรลุธรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระระพี พุทธิสาร (2552). บัณฑิตเพื่อก กะเทย เกย์: ประเด็นปัญหาว่าด้วยการบวชในสังคมไทย. ใน *เพศวิถีศึกษาในสังคมไทย: วิพากษ์องค์ความรู้และธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องเพศวิถีศึกษาในสังคมไทย*. สำนักงานเลขาธิการจัดการประชุมประจำปี เพศวิถีศึกษาในสังคมไทย ครั้งที่ 1 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2554). *บัณฑิตเพื่อกในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ประเด็นปัญหาว่าด้วยการบวชในสังคมไทย*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพชบุ๊ค. *ภาพสะท้อนความเป็นเพศ ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่ผ่านการอยู่ร่วม*. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.facebook.com/>
- สมคิด แสงจันทร์. (28 พฤศจิกายน 2560). *เพศวิถี (ที่รอกการ) ศึกษาในพุทธศาสนา: ปรากฏความคิดเรื่องเพศวิถีในพุทธศาสนากับตัวอย่างพระอรหันต์เพศวิถี*. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.tcijthai.com/news/2017/11/article/7544>
- อาทิตย์ พงษ์พานิช. (2556). ไม่ได้ขอให้มารัก: กะเทยกับความเชื่อทางพุทธเถรวาทในภาพยนตร์ไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 20 (2), 111-142.
- Buddhisāro, Phra Raphin. (2018). Theravada Buddhism: Gender's Right and Ordination in Thai Society. *International Conference "Theravada Buddhism in Vietnam and Thailand: The Regional Culture Dialogue,"* Organized by Thai Studies Center, University

- of Social Sciences and Humanities, Vietnam National University, Ho Chi Minh City, Vietnam (USSH, VNU-HCM). 13-16 September.
- Burnet Institute and UNFPA. (2008). *Young Women's Sexual Behaviour Study Vientiane Capital, Lao PDR. The Department of Health of Vientiane Capital (PCCA) in collaboration with the Burnet Institute and UNFPA*. Retrieved February 20, 2019, from <https://lao.unfpa.org/sites/default/files/resourcepdf/FinalReportYoungWomensSexualBehaviourStudy.pdf>
- Chennery, C. (2015). *Destroying the Binary: Transgenderism in Buddhism*. Retrieved February 22, 2019, from <https://dc.uwm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1045&context=rso>
- Earth, B. (2007). *Diverse Genders and Sexualities in Cambodia*, pp. 65-74, Retrieved February 20, 2019, from https://books.google.co.th/books?id=dIvD6eyT27UC&pg=PA62&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism (Myanmar), MCU. *Interview*. 1 March.
- Interviewee B. (2019). Student at Faculty of Buddhism (Vietnam), MCU. *Interview*. 8 February.
- Interviewee C. (2019). Student at Faculty of Buddhism (Cambodia), MCU. *Interview*. 1 March.
- Interviewee D. (2019). Student at Faculty of Social Sciences (Laos), MCU. *Interview*. 4 March.
- Interviewee E. (2019). Student at Faculty of Buddhism (Khmer-Vietnam), MCU. *Interview*. 1 March.
- Jackson, P. A. (1993). *Male Homosexuality and Transgenderism in Buddhist Tradition*. *Queer Dharma: Voices of Gay Buddhists*.
- Marr, R. (8 January 2015). *Vietnam Removes Same-Sex Marriage Ban*. Retrieved February 25, 2019, from <https://www.metroweekly.com/2015/01/vietnam-removes-same-sex-marriage-ban/>

Myint, L. Ph. P. M. and Htwe, N. E. E. (1 June 2017). *Prejudice and Progress: A Snapshot of LGBT Rights in Myanmar*. Retrieved October 9, 2018, from <https://www.mmtimes.com/lifestyle/26228-prejudice-and-progress-a-snapshot-of-lgbt-rights-in-myanmar.html>